

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

FOLKLOR VA PAREMIOLOGIK BIRLIKLARNING TILSHUNOSLIK MOHIYATI

Jalilov Olimjon Muxidinovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti, dotsent, PhD.

e-mail: jalilov@hotmail.co.uk ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2716-3662>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada folklor va paremiologik birliklarning nazariy mohiyati, tasnifiy chegaralari, lingvistik va folkloristik belgilari tizimli ravishda tahlil qilinadi. Doston, ertak, mif, afsona, rivoyat, xalq qo'shig'i, alla, latifa, lof, askiya, topishmoq, tez aytish, olqish, duo, qarg'ish, maqol va matal kabi birliklarning janriy maqomi, matniy tuzilishi, semantik va pragmatik xususiyatlari qiyoslanadi. Paremiologik birliklarning folklor makrotizimi ichida ixcham, barqaror, umumlashtiruvchi va kommunikativ jihatdan qayta qo'llanuvchi maxsus mikrotizim ekanligi asoslanadi. Folklor va paremiologik birliklarni farqlash uchun hajm, syujetlilik, predikativlik, gnomiklik, kommunikativ mustaqillik, ijro shakli, variantlilik, an'anaviylik va pragmatik vazifa kabi mezonlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: folklor, lingvofolkloristik birlik, paremiologiya, maqol, matal, doston, ertak, rivoyat, topishmoq, folklor formulasi, variant, invariant, pragmatika.

ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФОЛЬКЛОРА И ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ

Жалилов Олимжон Мухидинович

Джизакский государственный педагогический университет, доцент, доктор философии (PhD).

Аннотация.

В данной статье системно анализируются теоретическая сущность, классификационные границы, лингвистические и фольклористические признаки фольклорных и паремнологических единиц. Сопоставляются жанровый статус, текстовая структура, семантические и прагматические особенности таких единиц, как дастан, сказка, миф, легенда, предание, народная песня, колыбельная, анекдот, лоф (юмористическое преувеличение), аския (искусство остроумного словесного состязания), загадка, скороговорка, благопожелание, молитва, проклятие, пословица и поговорка. Обосновывается положение о том, что паремнологические единицы представляют собой особую микросистему внутри фольклорной макросистемы, характеризующуюся краткостью, устойчивостью, обобщающим характером и возможностью многократного использования в коммуникации. Для разграничения фольклорных и паремнологических единиц предлагаются такие критерии, как объём, сюжетность, предикативность, гномичность, коммуникативная самостоятельность, форма исполнения, вариативность, традиционность и прагматическая функция.

Ключевые слова: фольклор, лингвофольклористическая единица, паремнология, пословица, поговорка, дастан, сказка, предание, загадка, фольклорная формула, вариант, инвариант, прагматика.

THE LINGUISTIC NATURE OF FOLKLORE AND PAREMIOLOGICAL UNITS

Jalilov Olimjon Muxidinovich

Jizzakh State Pedagogical University, Associate Professor, Doctor of Philosophy (PhD).

Abstract.

This article provides a systematic analysis of the theoretical nature, classification boundaries, and linguistic and folkloristic features of folklore and paremiological units. It compares the genre status, textual structure, and semantic and pragmatic characteristics of such units as dastans, fairy tales, myths, legends, traditional narratives, folk songs, lullabies, anecdotes, lof (humorous exaggeration), askiya (the art of witty verbal contests), riddles, tongue twisters, blessings, prayers, curses, proverbs, and sayings. The article substantiates the view that paremiological units constitute a distinct microsystem within the folklore macrosystem, characterized by brevity, stability, generalizing meaning, and repeated use in communication. Criteria such as length, narrativity, predicativity, gnomicity, communicative independence, mode of performance, variability, traditionality, and pragmatic function are proposed to distinguish folklore units from paremiological units.

Keywords: folklore, linguofolkloristic unit, paremiology, proverb, saying, daстан, fairy tale, traditional narrative, riddle, folklore formula, variant, invariant, pragmatics.

Kirish. Folklor xalqning tarixiy xotirasi, ijtimoiy tajribasi, estetik qarashlari, axloqiy me'yorlari va til imkoniyatlarini avloddan avlodga uzatib keladigan murakkab madaniy-semiotik tizimdir. Uning tarkibiga hajmi, tuzilishi, ijro shakli va kommunikativ vazifasi jihatidan bir-biridan keskin farqlanuvchi birliklar kiradi. Bir necha yuz yoki ming misradan iborat doston ham, bir jumlada ifodalangan maqol ham xalq an'anasi bilan bog'liq. Biroq ularning matniy maqomi, lisoniy tuzilishi, kommunikativ mustaqilligi va pragmatik funksiyasi bir xil emas. Shu sababli folklor birliklari bilan paremiologik birliklarni bir darajadagi hodisalar sifatida ko'rish nazariy chalkashlik tug'diradi.

Folklor tushunchasining zamonaviy talqinida faqat «qadimiy og'zaki matn» emas, balki matnning yaratilishi, ijrosi, uzatilishi, qayta yaratilishi va ijtimoiy vazifasi ham muhimdir. A. Dundes folklorini umumiy belgilarga ega guruhlarining an'anaviy bilim va ifoda shakllari bilan bog'laydi. R. Bauman folklorini ijro hodisasi sifatida ko'rib, matnning mazmuni uning kommunikativ vaziyatida ham yuzaga chiqishini ko'rsatadi. D. Hymes esa folklor nutqini etnopoetik va kommunikativ tuzilma sifatida talqin qiladi.

Paremiologiya esa xalq tomonidan barqarorlashtirilgan, ko'p marta takror qo'llanadigan, ixcham va odatda umumlashtiruvchi birliklarni o'rganadi. Uning markazida maqol turadi, biroq matal, proverbial ibora, sentensiya, wellerizm, antimaqol singari chegaradosh birliklar ham paremiologik tadqiqot doirasiga kiradi. W. Mieder maqolni an'anaviy, ixcham va xalq orasida tan olingan hikmatli birlik sifatida ko'rsatadi. Bunda «xalq orasida tan olinishi» muhim, chunki chiroyli yoki hikmatli har qanday individual gap avtomatik tarzda maqolga aylanmaydi. Mazkur maqolaning maqsadi folklor va paremiologik birliklarning nazariy tabiatini alohida aniqlash, asosiy folklor janrlarini birma-bir tavsiflash hamda ularning paremiologik birliklardan farqini ko'p mezonli yondashuv asosida ko'rsatishdan iborat. Bunda janr, matn, formula, hukm, obraz, ijro, kontekst va pragmatik vazifa tushunchalari markaziy mezonlar sifatida qo'llanadi.

Folklor birligi deganda xalq an'anasi doirasida shakllangan, kollektiv xotirada saqlangan, takroriy ijro yoki qo'llanish natijasida barqarorlashgan va muayyan janriy, poetik hamda kommunikativ xususiyatga ega verbal tuzilma tushuniladi. Bu atama folklor janri bilan aynan bir narsa emas. Doston, ertak, qo'shiq yoki topishmoq janr bo'lsa, ularning tarkibidagi an'anaviy boshlanma, yakun, epik formula, takroriy sintaktik qurilma yoki motiv lingvofolkloristik birlik sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Milman Parry va Albert Lordning og'zaki-formulaviy nazariyasi epik matnning tayyor lisoniy qoliplar yordamida yaratilishini ko'rsatdi. Og'zaki ijrochi har bir satrni mutlaqo yangi shaklda yaratmaydi. U an'anada mavjud bo'lgan formulalar, obrazlar, motivlar va sintaktik modellarni aktual ijro jarayonida birlashtiradi. Shuning uchun folklor formulasi barqarorlik belgisiga ega. Ammo bunday barqarorlik uni maqolga aylantirmaydi. Folklor formulasi odatda kattaroq janriy matnning ichida faoliyat ko'rsatadi, maqol esa mustaqil kommunikativ hukm sifatida alohida qo'llanishi mumkin. Folklor birligining asosiy xususiyatlari kollektivlik, an'anaviylik, variantlilik, takroriylik, kontekstual funksionallik va ko'p hollarda ijroviylikdir. Kollektivlik asarning bir vaqtning o'zida jamoa tomonidan yaratilganini anglatmaydi. Konkret variant individual ijrochi tomonidan yuzaga kelishi mumkin, lekin u xalq an'anasi ichida yashaydi va keyingi ijrolarda o'zgaradi. Variantlilik esa folklorning «xato nusxalari» emas, balki uning yashash shaklidir.

Doston epik folklorning yirik narrativ janri bo'lib, rivojlangan syujet, personajlar tizimi, epik makon va zamon, qahramonlik yoki ishqiy konflikt hamda formulaviy til bilan xarakterlanadi. «Alpomish» singari dostonni maqol bilan tenglashtirib bo'lmaydi. Dostonning semantik yadrosi voqea va qahramonlar harakatidan tashkil topadi. Maqolning semantik yadrosi esa umumlashtirilgan hukmdir. Doston tarkibidagi «yo'lga tushdi», «otlandi», «bir kuni» kabi takroriy formulalar matn yaratishga xizmat qiladi, ammo ular o'z-o'zicha hayotiy umumlashtirish bermaydi. Demak, doston syujetli makromatn, maqol esa ixcham gnomik mikromatndir.

Ertak. Ertak fantastik, sehrli, maishiy yoki hayvonlar haqidagi syujetga tayangan narrativ janrdir. V. Propp sehrli ertakni qahramon nomlari bo'yicha emas, personajlar bajaradigan funksiyalar ketma-ketligi asosida tahlil qilish mumkinligini ko'rsatgan. Ertak voqeani hikoya qiladi, maqol esa voqeadan chiqarilgan umumiy xulosaga yaqin turadi. Mehnatsevar qahramonning muvaffaqiyatini tasvirlaydigan butun ertak «Mehnatning tagi rohat» kabi maqolda ixcham gnomik hukmga aylanishi mumkin. Demak, ertak tajribani syujet orqali, maqol esa semantik umumlashtirish orqali kodlaydi.

Mif, afsona va rivoyat. Mif olam, tabiat, inson, ilohiy kuchlar va mavjudotlarning kelib chiqishini tushuntiruvchi qadimiy narrativ tizimdir. Afsona real va g'ayritabiiy unsurlar qorishuvida shakllanadi. Rivoyat esa ko'pincha tarixiy shaxs, joy yoki voqea bilan nisbatan yaqin bog'lanadi. Ularning barchasida narrativlik yetakchi o'rin tutadi. Maqol esa «nima sodir bo'ldi?» degan savolga emas, «bunday vaziyatdan qanday umumiy xulosa chiqariladi?» degan savolga javob beradi.

Xalq qo'shig'i va alla. Xalq qo'shig'i lirik folklorning muhim janri bo'lib, unda ritm, ohang, qofiya, parallelizm va emotsional kechinma yetakchi o'rin egallaydi. Alla esa bola va ona o'rtasidagi maxsus kommunikativ vaziyatga bog'langan, melodik va tilak mazmuni kuchli bo'lgan janrdir. Paremiologik birliklarda ham ritm va qofiya bo'lishi mumkin, biroq ular janr yaratuvchi shart emas. «Yaxshi bilan yursang, yetarsan murodga, yomon bilan yursang, qolarsan uyatga» kabi tuzilmalarda ritm bor, ammo maqolning asosiy belgisi ritm emas, umumlashtirilgan hukmdir.

Latifa, lof va askiya. Latifa kichik hajmli kulgili narrativ bo'lib, vaziyat, personaj va kutilmagan yakunga asoslanadi. Lofning janr yaratuvchi vositasi mubolag'adir. Askiya esa dialogik, improvizatsion va musobaqaviy xarakterga ega. Bu uch janrning paremiologik birlikdan farqi shundaki, ularda voqea, nutqiy to'qnashuv yoki ijroiyo improvizatsiya markazda turadi. Maqol tayyor holda nutqqa kiritiladi. Askiyada esa ayni vaziyatga mos yangi javob yaratish qobiliyati katta ahamiyatga ega.

Topishmoq. Topishmoq ixchamligi va obrazliliigi bilan maqolga tashqi jihatdan yaqin ko'rinadi. Biroq topishmoqning maqsadi yashirilgan referentni aniqlashdir. Tinglovchi metaforik belgilar asosida javobni topishi kerak.

Maqol esa yechim talab qilmaydi. U tayyor umumlashtirilgan xulosani vaziyatga tatbiq etadi. Shuning uchun topishmoqni maqoldan ajratishda hajm yoki obrazlilik emas, kommunikativ maqsad hal qiluvchi mezondir.

Tez aytish. Tez aytish fonetik murakkablik va artikulyatsion sinovga asoslanadi. Unda o'xshash tovushlar, alliteratsiya va tez talaffuz qilish qiyin bo'lgan segmentlar markaziy o'rin tutadi. Tez aytishda mazmun ikkilamchi bo'lishi mumkin. Maqolda esa semantik umumlashtirish birlamchi. Qisqa formula va takroriylik har ikkala turda uchrasa ham, tez aytishning markazi tovush, maqolning markazi hukmdir.

Olqish, duo va qarg'ish. Olqish va duo adresatga yaxshilik tilashga, qarg'ish esa salbiy oqibat tilashga qaratilgan performativ birliklardir. «Yo'lingiz ochiq bo'lsin» jumlasida so'zlovchi bevosita tilak aktini amalga oshiradi. «Yaxshi niyat yarim davlat» maqolida esa umumlashtirilgan baho ifodalanadi. Demak, duo va qarg'ishda illokutiv maqsad to'g'ridan-to'g'ri adresatga yo'naladi, maqolda esa adresatga ta'sir ko'pincha umumiy hayotiy hukm vositasida bilvosita amalga oshadi.

Paremiologiya turg'un, an'anaviy va takroriy qo'llanadigan hikmatli birliklarni o'rganuvchi sohadir. Uning markaziy obyekti maqol bo'lsa-da, paremiologik fondning chegarasi bundan kengroq. Matal, proverbial ibora, sentensiya, wellerizm, ayrim turg'un qiyoslar va antimaqollar ham paremiologik tahlil obyektiga aylanishi mumkin. Bu birliklarni birlashtiradigan jihat ularning xalqning kommunikativ xotirasida tayyor yoki yarim tayyor shaklda mavjud bo'lishi va muayyan nutq vaziyatiga ko'chirilishidir. Paremiologik birlikni frazeologik birlik bilan aynanlashtirish mumkin emas. «Og'ziga talqon solmoq» singari frazeologizm gap ichidagi nominativ yoki ekspressiv komponent bo'lib xizmat qiladi. «Yetti o'lchab, bir kes» esa alohida kommunikativ hukm bo'lib, mustaqil ravishda maslahat, ogohlantirish yoki xulosa vazifasini bajaradi. Shuning uchun paremiologik birlikning strukturaviy barqarorligi bilan bir qatorda kommunikativ tugallanganligi ham muhim mezondir. Biroq paremiologik tizimda barcha birliklar bir xil darajada predikativ emas. Ayniqsa, matal va proverbial iboralarning bir qismi gap tarkibida kuchliroq namoyon bo'ladi. Shu sababli paremiologiyani faqat «tugallangan gaplar majmui» deb tushunish ham yetarli emas. Uning chegarasi strukturaviy, semantik va pragmatik mezonlarning yig'indisi orqali belgilanadi.

Maqol xalqning uzoq muddatli ijtimoiy tajribasini ixcham, barqaror va ko'pincha obrazli hukm shaklida ifodalaydigan paremiologik birlikdir. Uning asosiy belgilaridan biri gnomiklikdir. Gnomik mazmun konkret bir kishiga yoki bir martalik hodisaga emas, ko'p vaziyatlarga tatbiq etiladigan umumiy qonuniyatga qaratiladi. «Yetti o'lchab, bir kes» konkret tikuvchiga berilgan ko'rsatma emas, har qanday muhim ish oldidan puxta o'ylash zarurligini bildiradi.

Ingliz tilidagi «Look before you leap» ham shu pragmatik maqsadga yaqin. Biroq ikki tildagi obraz bir xil emas. Inglizcha birlikda sakrash, o'zbekcha birlikda esa o'lchash va kesish obrazi ishlatiladi. «No smoke without fire» hamda «Shamol bo'lmasa, daraxtning uchi qimirlamaydi» juftligida sabab va oqibat haqidagi umumiy mazmun saqlanadi, lekin milliy obrazlar boshqacha. Bu holat paremiologik ekvivalentlikni so'zma-so'z o'xshashlik bilan cheklash mumkin emasligini ko'rsatadi.

Matal maqolga eng yaqin birliklardan biridir. U ko'pincha obrazli tavsif, kinoyaviy baho yoki vaziyatga ishora beradi, biroq har doim ham to'liq gnomik xulosa yaratmaydi. Maqolning mazmuni ko'pincha alohida qo'llanganda ham tushunarli bo'ladi. Matal esa kontekstga nisbatan kuchliroq tayanishi mumkin. Shuning uchun maqol va matalni farqlashda uzunlik emas, umumlashtirish, predikativ tugallanganlik, didaktiklik va kontekstga bog'liqlik darajasi asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi.

1-jadval. Maqol va matalning asosiy farqlari

Mezon	Maqol	Matal
Semantik tuzilish	Umumlashtirilgan hukm	Obrazli ishora yoki baho
Predikativlik	Odatda kuchli	Nisbatan cheklangan
Didaktiklik	Ko'pincha mavjud	Majburiy emas
Mustaqil qo'llanish	Yuqori	Ko'pincha kontekst talab qiladi
Gnomiklik	Asosiy belgi	Nisbatan zaif
Nutqdagi vazifa	Xulosa, maslahat, dalil	Tavsif, kinoya, ekspressiv baho

Folklor formulasi muayyan janr matnida muntazam takrorlanib, ijrochiga matn yaratish va tinglovchiga janrni tanib olish imkonini beradigan lisoniy qolipdir. Ertak boshlanmalari, epik murojaatlar, safarga chiqish formulalari yoki an'anaviy yakunlar bunga misol bo'ladi. Ularning vazifasi matnni tashkil qilishdir. Maqol esa tayyor kommunikativ hukm sifatida real nutq vaziyatini baholashga xizmat qiladi. Shu bois «barqarorlik» belgisi ikkala birlikda uchrasa ham, ularning funksiyalari bir-biridan farq qiladi.

Folklor va paremiologik birliklarni bitta belgi bilan farqlash ilmiy jihatdan yetarli emas. Ixchamlik topishmoqda ham bor. Barqarorlik duo va tez aytishda ham mavjud. Obrazlilik ertak, topishmoq, maqol va matalda uchraydi. Kollektivlik esa deyarli barcha folklor janrlariga xos. Shu sababli tasnif bir nechta belgilarning birgalikdagi faoliyatiga tayanishi lozim. Birinchi mezon semantik umumlashtirishdir. Paremiologik birlik, ayniqsa, maqol konkret vaziyatdan yuqori turadigan ma'noni ifodalashga moyil. Ikkinchi mezon kommunikativ tugallanganlikdir. Maqol alohida gap sifatida maslahat, xulosa yoki baho bera oladi. Uchinchi mezon an'anaviy tan olinishdir. Bir martalik individual jumla hali paremiologik birlik emas. To'rtinchi mezon reproduktivlik bo'lib, birlik nutqda noldan yaratilmay, xotiradan tayyor yoki qisman o'zgartirilgan shaklda olinadi.

Paremiologik birliklarning muhim belgilaridan biri ularning nutqiy ta'sir kuchidir. Maqol faqat tajribani saqlamaydi, balki muayyan vaziyatni baholash, suhbatdoshga maslahat berish, ogohlantirish, bahsda dalil keltirish, tanqid qilish yoki fikrni yakunlash vositasi bo'lib xizmat qiladi. So'zlovchi «Yetti o'lchab, bir kes» deganda oddiy «shoshilmang» ko'rsatmasidan ko'ra kuchliroq kommunikativ effekt hosil qiladi, chunki gap kollektiv tajriba nomidan

aytilayotgandek eshitaladi.

Paremiologik birlikning bunday xususiyati uni individual hukmdan ajratadi. Muallif «menimcha» shaklida fikr bildirganda mas'uliyat individualdir. Maqol qo'llanganda esa so'zlovchi o'z pozitsiyasini an'anaviy tajriba bilan mustahkamlaydi. Shu bois maqolni «xalq ovozi», «tajriba formulasi» yoki «kollektiv avtoritet vositasi» sifatida talqin qilish mumkin. Biroq bu uning mazmuni mutlaq haqiqat ekanini anglatmaydi. Turli maqollar bir-biriga zid maslahatlar ham berishi mumkin. Bu paremiologik fondning real hayotdagi turli vaziyatlarni aks ettirishidan kelib chiqadi.

Folklor va paremiologik birliklar o'zaro uzviy bog'liq, biroq aynan bir tushuncha emas. Folklor xalqning kollektiv estetik, tarixiy va kommunikativ tajribasini mujassamlashtiruvchi keng makrotizimdir. Doston, ertak, mif, afsona, rivoyat, xalq qo'shig'i, alla, latifa, lof, askiya, topishmoq, tez aytish, duo, olqish, qarg'ish, maqol va matal shu tizimda turli funksional-janriy maqomga ega.

Paremiologik qatlam esa ushbu makrotizim ichida ixchamlik, takroriylik, an'anaviylik, semantik umumlashtirish va kommunikativ ko'chuvchanlik bilan ajralib turadigan maxsus mikrotizimdir. Uning markaziy birligi maqol hisoblanadi. Maqolning asosiy belgisi faqat qisqalik yoki obrazlilik emas, balki gnomiklik, nisbatan tugallangan predikativ tuzilish va real nutq vaziyatini baholash qobiliyatidir.

Dostonni maqoldan hajm emas, balki narrativ-syujetli tabiati ajratadi. Ertak tajribani voqea orqali, maqol esa umumlashtirilgan hukm orqali ifodalaydi. Topishmoq yashirin referentni topishni talab qiladi, maqol esa tayyor xulosani taqdim etadi. Tez aytish fonetik sinovga, duo va qarg'ish performativ aktga, latifa kulgili narrativga, askiya esa improvizatsion dialogga tayanadi. Shu bois barcha qisqa folklor birliklarini paremiologik birlik deb atash mumkin emas.

Maqol va matal o'rtasidagi chegarani ham faqat tashqi shakl bilan belgilab bo'lmaydi. Maqolda gnomiklik va umumlashtirilgan xulosa kuchli, matalda esa obrazli tavsif va kontekstga bog'liqlik ustunroq. Frazologizm nominativ-ekspressiv, folklor formulasi matn yaratuvchi, aforizm esa mualliflikka bog'liq birlik sifatida paremiologik birlikdan farqlanadi. Tadqiqot natijasida folklor va paremiologik birliklarni farqlash uchun semantik umumlashtirish, predikativlik, kommunikativ mustaqillik, syujetlilik, ijro shakli, an'anaviylik, variantlilik, gnomiklik, pragmatik vazifa va diskurslararo ko'chuvchanlikni birgalikda hisobga oluvchi ko'p mezonli yondashuv maqsadga muvofiq, degan xulosaga kelinadi. Bu model ingliz va o'zbek birliklarini chog'ishtirishda ham samarali metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bauman R. Verbal Art as Performance. – Prospect Heights, Illinois: Waveland Press, 1984. – 150 p. – ISBN: 978-0-88133-048-9. – URL: <https://www.waveland.com/browse.php?r=a%7C164&t=156>.
2. Dundes A. (ed.). The Study of Folklore. – Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1965. – 481 p. – URL: <https://search.worldcat.org/title/523555>.
3. Hymes D. In Vain I Tried to Tell You: Essays in Native American Ethnopoetics. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981. – URL: https://archives.upenn.edu/collections/finding-aid/upb60_9/.
4. Jumanazarov U., Jumanazarova G. Xalq dostonlari tilidagi lingvomadaniy birliklar. – Toshkent, 2019. – 252 b. – URL (qidiruv): <https://www.google.com/search?q=Jumanazarov+Jumanazarova+Xalq+dostonlari+tilidagi+lingvomadaniy+birliklar>
5. Lord A. B. The Singer of Tales. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1960. – 309 p. – URL: <https://chs.harvard.edu/book/lord-albert-bates-the-singer-of-tales/>.
6. Mieder W. Proverbs: A Handbook. – Westport, Connecticut: Greenwood Press, 2004. – 304 p. – ISBN: 978-0-313-32698-1. – URL: <https://books.google.com/books?id=rfWFu5C-tL0C>.
7. Mieder W. Proverbs Are Never Out of Season: Popular Wisdom in the Modern Age. – New York: Oxford University Press, 1993. – 284 p. – ISBN: 978-0-19-507728-5. – URL: <https://books.google.com/books?id=XdLYAAAAAMAJ>.
8. Mirzayev T. O'zbek xalq dostonlari poetikasi. – Toshkent: Fan, 2004. – URL (qidiruv): <https://www.google.com/search?q=Mirzayev+O'zbek+xalq+dostonlari+poetikasi+2004>
9. Пропп В. Я. Морфология сказки. – Л.: Academia, 1928. – 152 с. – URL: <https://repo.nspu.ru/handle/nspu/3353>.
10. Sarimsoqov B. O'zbek marosim folklori. – Toshkent: Fan, 1986. – URL (qidiruv): <https://www.google.com/search?q=Sarimsoqov+O'zbek+marosim+folklori+1986>
11. Imomov K., Mirzayev T., Sarimsoqov B., Safarov O. O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi. – Toshkent: O'qituvchi, 1990. – URL (qidiruv): <https://www.google.com/search?q=Imomov+Mirzayev+Sarimsoqov+Safarov+O'zbek+xalq+og'zaki+poetik+ijodi+1990>
12. Mieder W., Kingsbury S. A., Harder K. B. (eds.). A Dictionary of American Proverbs. – New York: Oxford University Press, 1992. – 710 p. – ISBN: 978-0-19-505399-9. – URL: <https://books.google.com/books?id=AbJ1tVGmiTgC>